

Ogólnopolskie Porozumienie Organizacji Samorządowych

STANOWISKO

Ogólnopolskiego Porozumienia Organizacji Samorządowych z dnia 28 czerwca 2023 r.

w sprawie: **usunięcia przepisu art. 61 ust. 2 z ustawy prawo o aktach stanu cywilnego**

Jako przedstawiciele regionalnych organizacji jednostek samorządu terytorialnego, skupionych w Ogólnopolskim Porozumieniu Organizacji Samorządowych (OPOS) przedstawiamy swoje stanowisko w sprawie usunięcia przepisu art. 61 ust. 2 z ustawy prawo o aktach stanu cywilnego.

Odnosząc się do stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczącego stosowania art. 61 ust. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. 2022 r. poz. 1681 ze zm.; dalej, jako: Pasc), w sytuacji, gdy matka dziecka nie chce wpisywać, jako ojca dziecka fikcyjnych danych, wyrażonego w piśmie z dnia 27.03.2023 nr VII.534.24.2022.MO przedstawiamy poniżej stanowisko w tej sprawie.

Urzędy Stanu Cywilnego funkcjonują w strukturze samorządów gminnych i z tego powodu niezwykle ważna jest dla wójtów, burmistrzów i prezydentów miast a także kierowników urzędów stanu cywilnego dbałość o jak najlepsze realizowanie zadań z zakresu rejestracji stanu cywilnego. Starania o jak najwyższy poziom świadczonych usług administracyjnych wyrażają się przede wszystkim w poszanowaniu praw obywatelskich i dóbr osobistych. Dotyczy to także zadania wynikającego z art. 61 ust. 2 pasc, – czyli wpisywania tak zwanych „danych kryjących” w akcie urodzenia dziecka, co do którego nie zostało ustalone ojcostwo.

W powyższej kwestii, podzielamy stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich wskazujące na pilną potrzebę zmian przepisów prawa, dzięki którym zostanie zniesiony obowiązek wpisywania do aktu urodzenia danych kryjących (przestaniających) ojca dziecka. Realizacja tego obowiązku przez kierowników USC nie posiada racjonalnego uzasadnienia. Co więcej wpisanie danych kryjących wywołuje wyłącznie skutki negatywne zarówno dla obywateli jak i dla administracji publicznej. W każdym takim przypadku matka dziecka chcąc udowodnić, że wpisany „fikcyjny ojciec” nie jest prawnym opiekunem zobowiązana jest

uzyskać zupełny odpis aktu urodzenia. W odpisie zupełnym aktu urodzenia zawarte są pełne dane aktu urodzenia. Przedłożenie takiego dokumentu do instytucji, która tego wymaga powoduje, że instytucja ta dysponuje nadmiarowymi danymi osobowymi. Konieczność wydawania w każdym z takich przypadków odpisów zupełnych generuje nieuzasadnione koszty zarówno po stronie administracji jak i obywateli.

Podnieść należy również kwestie etyki pracy, bowiem kierownicy usc mając świadomość nieracjonalności przedmiotowego przepisu oraz jego negatywnych konsekwencji dla matki jak i dla dziecka nie mogą odstąpić od wykonania przepisów prawa. Bardzo często dochodzi, bowiem do sytuacji w procesie rejestracji aktu urodzenia gdzie mimo jednoznacznego sprzeciwu matki dziecka na wpisanie danych kryjących kierownik usc zobowiązany jest we własnym zakresie (wbrew woli matki) wpisać do aktu urodzenia wymyślone imię fikcyjnego ojca. W konsekwencji matka dziecka otrzymuje odpis aktu urodzenia z danymi, na które nie wyraża zgody i nie są zgodne ze stanem faktycznym.

Na uwagę zasługuje także niejednolitość przepisów w omawianej sytuacji. Bowiem dane kryjące kierownik usc jest obowiązany wpisać wyłącznie w sytuacji rejestracji bieżącej aktu urodzenia. Obowiązek ten natomiast nie występuje w sytuacji, kiedy po sporządzeniu aktu urodzenia nastąpi sądowe zaprzeczenie ojcostwa i nie zostanie sporządzony nowy aktu urodzenia (art. 67 ust. 3 pasc). Wówczas ustawodawca nie przewiduje obowiązku wpisania danych kryjących.

W omawianej kwestii wskazać należy także nierówność wobec dzieci, dla których akt urodzenia został sporządzony w rejestrze stanu cywilnego oraz dzieci, które urodziły się za granicą i akt urodzenia został sporządzony w zagranicznym urzędzie stanu cywilnego. Odpis zagranicznego aktu urodzenia, który zgodnie z obowiązującymi przepisami ma taką samą moc dowodową jak polski odpis aktu urodzenia nie zawiera danych kryjących. Na jego podstawie możliwe jest załatwienie każdej sprawy, mimo iż nie posiada wpisanych danych ojca.

Na uwagę zasługuje także fakt, iż obecnie w urzędach stanu cywilnego rejestrowane są akty urodzenia dzieci, których matka nie jest obywatelem Polski. Konieczność wpisania danych kryjących w takiej sytuacji jest całkowicie niezrozumiała dla cudzoziemców i bardzo często stoi w sprzeczności z prawem państwa, którego dziecko i matka są obywatelami. W tym względzie dochodzi do naruszenia przepisów prawa prywatnego międzynarodowego (ppm) w szczególności należy mieć na uwadze art. 16 ust. 1 i art. 55 ust. 1 ppm.

W naszej ocenie zachodzi również sprzeczność między art. 2 ust. 1, art. 3 a omawianym art. 61 ust. 2 pasc. Według art. 2 ust. 1 pasc - stanem cywilnym jest sytuacja prawna osoby wyrażona przez cechy indywidualizujące osobę, kształtowana przez zdarzenia naturalne, czynności prawne lub orzeczenia sądów, lub decyzje organów, stwierdzona w akcie stanu cywilnego. Powyższe oznacza, że dane kryjące, (czyli dane fikcyjne) nie spełniają żadnego z wymienionych w cytowanym przepisie przypadków.

Analogiczna sytuacja występuje w odniesieniu do art. 3 ustawy pasc - akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych (...), z którego również jednoznacznie wynika, że akt urodzenia powinien stwierdzać fakt wystąpienia zdarzenia naturalnego, jakim jest urodzenie dziecka a nie

dane fikcyjne.

Analiza powyższych argumentów skłania do zadania pytania czy przepis art. 61 ust. 2 pasc jest zgodny z Konstytucją RP? W naszej ocenie analizowany przepis narusza następujące przepisy Konstytucji:

- art. 30 Konstytucji RP - godność matki dziecka i samego dziecka pozbawiając ich możliwości ostatecznego decydowania o stanie cywilnym dziecka (danych w kacie urodzenia). Wbrew woli matki dziecka, która jest jedynym przedstawicielem ustawowym dziecka organ administracji publicznej (kierownik usc) ingeruje w treść aktu urodzenia (również wbrew sobie, bo kierownicy usc nie chcą tego robić, mając pełną świadomość, że działają wbrew logice, rozsądkowi i łamiąc przy tym prawa drugiej osoby),
- wynikające z art. 18 Konstytucji RP, znajdujące się pod szczególną ochroną prawną RP rodzicielstwo, które w tym wypadku tej szczególnej ochrony prawnej zostaje pozbawione, mimo, że stojący na straży powołany przepis konstytucyjny wraz ze szczególną regulacją przepisów k.r.o., przyznaje priorytet rodzicielstwu, jako jedynej prawnej władzy nad dzieckiem,
- gwarantowane przez Konstytucję RP prawo do ochrony prawnej życia prywatnego oraz rodzinnego (art. 47), które wskutek uniemożliwienia pozostawienie pustej rubryki danych ojca w akcie urodzenia powoduje, że władza publiczna bezpodstawnie ingeruje w życie prywatne i rodzinne matki i dziecka. Dane kryjące nie pełnią żadnej pozytywnej funkcji zarówno dla obywatela jak i dla państwa,
- art. 51 ust. 4 Konstytucji RP przyznający każdemu prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą, co związane jest właśnie także z realizacją wskazanej wyżej ochrony prawa do prywatności wnioskodawcy. Matka dziecka i dziecko po uzyskaniu pełnoletności nie może żądać usunięcia "danych kryjących" z aktu urodzenia, mimo iż bezsprzecznie są to informacje nieprawdziwe, niegodne ze stanem faktycznym,
- złamanie konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania administracyjnego - na postępowanie kierownika usc (wpisanie danych kryjących z urzędu mimo sprzeciwu matki dziecka) nie przysługuje prawo odwołania się do instancji wyższego rzędu - wojewody.

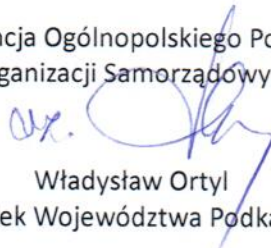
Ogólnopolskie Porozumienie Organizacji Samorządowych reprezentując środowisko kierowników usc nie podziela propozycji RPO, aby osoba zgłaszająca urodzenie posiadała wybór, czy chce skorzystać z danych przesłaniających, czy też jednak nie wpisywać danych ojca. Takie rozwiązanie może doprowadzić do większych problemów niż obecnie. Bowiem dla tej samej sytuacji (brak ustalenia ojcostwa) dopuszczalne będą dwa rozwiązania (brak danych ojca w akcie urodzenia i dane przesłaniające). Cechą podstawową rejestracji stanu cywilnego jest stabilność i jednolitość rejestracji. Zatem powinno dążyć się do rozwiązań, które jednolicie regulują takie same okoliczności urodzenia dziecka. Podnieść należy także, iż w sytuacji braku danych w rubryce ojca, w akcie urodzenia, kiedy nie jest ustalone ojcostwo jest rozwiązaniem

powszechnie stosowanym na całym świecie. Z informacji przekazywanych przez kierowników usc wynika, że za takim rozwiązaniem opowiadają się również obywatele, których taka sytuacja dotyczy.

Uznać, zatem należy bezsprzecznie, że przepis art. 61 ust. 2 pasc nie spełnia standardów obowiązujących we współczesnej administracji i nie powinien mieć zastosowania w rejestracji aktu urodzenia w Polsce.

Mając na uwadze powyższe Ogólnopolskie Porozumienie Organizacji Samorządowych wnosi o niezwłoczne podjęcie prac legislacyjnych zmierzających do wyeliminowania z polskiego systemu prawnego instytucji „danych kryjących” w akcie urodzenia wpisywanych na podstawie art. 61 ust. 2 pasc. Jednocześnie zwracamy się z prośbą do Rzecznika Praw Obywatelskich o rozważenie możliwości kontroli omawianego przepisu pod kątem zgodności z Konstytucją.

Prezydencja Ogólnopolskiego Porozumienia
Organizacji Samorządowych

Władysław Ortyl
Marszałek Województwa Podkarpackiego